

COMMENTARIORVM
VARIARVMQVE
RESOLVTIONVM
IVRIS CIVIL. COMMVN. ET REGII.

Tomi tres. BYBLIOT de SAL. DEPOSITO
Testament de D. J. SERRANO

AVTORE ANTONIO
GOMEZIO, I. C.

Præstantissimo, & in Academia Salmantina olim Iuris
Ciuilis primario Professore. 141.740

*Accesserunt eruditissima Annotationes Emanuelis Soarez
à Ribera, Iuris utriusque Consultiff.*

*Iam vero denuo recusi, & à multis (quod Lector fatebitur æquissimus) mendis, quibus antè
scatebant, repurgati: addito Indice locupletissimo.*

D. Saino del ANTVERPIÆ, *Sumptibus* IOANNIS BELLERII *cl. Isc. xxxiv.*
Sumptibus cl. Isc. xxxiv. *Cum gratia & Privilegio.*

EMANVELI
SOAREZ DIAS
VIRO ORNATISSIMO
ET
CHARISSIMO SOBRINO.

Emanuel Soarez à Ribeira, P.S.

PRÆCLARISSIMUM profecto, ac sanctissimum
Papianum Jurisconsultorum coryphæi elogium
illud est, ornatissime & charissime consobrine
Emanuel, quo ille hominis interesse censet homi-
nem beneficio affici. Cum enim naturalis qua-
dam, & inuiolabilis inter omnes homines socie-
tas sit; quippe qui ex eisdem in eadem gignamur, atq; uniuersi huius
orbis, qui unus omnium tum diuina, tum humana complecti, & con-
cludere videtur, membra sumus, nemo rationis compos dubitare po-
terit, quin & versus ille in pectore, atque ore geri perpetuo debeat,
Homo sum, humani nihil a me alienum puto, & quacunque sese occa-
sio tulerit, hominibus inter se consui homines esse oporteat, non exiguum
inde ad seipsum utilitatem redundare arbitrantos, quinimo cum ve-
rus vite nostræ scopus, ac finis in eo totus positus sit, ut Deum Optimum
Maximum, quod fieri poterit, noscamus, sequamur, imitemur, nihil-
que in æque incoparabilibus illius factis elucescat, quam perennis qui-
dam, ac largissimus bonitatis, benignitatis, ac beneficentia fons, (quam
nemo non identidem, quantumuis miser, quantumuis neglectus, ac
duro fato, & veluti in panam genitus haurit) nihil sane homini po-
tius,

Comincia a estuaria en forma las leyes de Dios el año de mil e quinientos e
de 1523 teniendo p^o b^ora: enahda desde las 5 horas las 3 de la tarde

COMMENTARIORVM

VARIARVMQVE RESOLUTIONVM

IVRIS CIVILIS

COMMVNIS, ET REGII:

TOMVS PRIMVS

A V C T O R E

Antonio Gomezio Iuriconsulto eruditissimo.

P R O O E M I V M.

COGITANTI mihi, quod præclare dicebat ille Medicorum facile princeps Hippocrates, hominis breuem esse vitã, artem longã, experientia periculosam: id in nostra Iuris prudentia verissime quoq; vsurpari posse videtur. Tanta est enim librorum, qui in ea scripti sunt, moles & vastitas, vt vix triplex hominum ætas eos percurrendo (ne dicam legendo atque cogitando) possit sufficere, Scientia vero adeo longa est: tot nouis passim emergentibus negotiis, dubiis, contrariis hominum opinionibus in toto Iuris ciuilibus corpore dispersis, vt cum ad metam peruenisse putes, te in medio cursu defecisse, longumque iter tibi adhuc cõfiscandum, sentias. Experientia denique cum & dubia sit, & pro consuetudine locorũ diuersa, atq; sæpenumero ab ipso ciuilibus prudentiæ fonte exorbitans, tot præsertim antiquis abrogatis, tot nouis Regũ & Principũ Constitutionibus, tot ciuitatum enascentibus consuetudinibus, nihil fere certũ, quod sequaris, inuenias: cum vnum quid didiceris, aliud quoq; addiscendum & experiendum esse animaduertas. Atq; (vt verum dicam) ea cogitatio me maiora scribere ingressum sæpenumero reuocauit: ne dum lucem dare rebus cogito, etiã tenebras nouis meditationibus afferam: atq; vt est in proterbio. *causa in cõtra* Opus itaq; ex cogitanti, quod breuiter, clare, dilucideque omnia, quæ hodie in Iudiciis & practica versantur, ex vtroque iure, & doctorũ disputationibus, contrariisq; sententiis traderem. Cum enim in cæteris omnibus rebus omnis perspicuitatis principium sit ordo, eum sequuti sumus, in quo maxime gloriari possumus. Nam totum ius ciuile cum tripartitum sit, nostros quoque Commentarios in tres Tomos secuimus. Primum autem de Testamentis, cæterisque, quæ ad testantium ultimas voluntates spectant fecimus. Secundum de contractibus atque aliis conuentionibus, quæ quotidie inter homines tractari solent. Tertium denique de Delictis, eorumque diuersis pœnis, subsequi voluimus. Quem ordinem etiam auctiorem fecimus per singula capita, atque ita prosequuti sumus in omnibus diuisionum membris, vt admirabili quadam facilitate totius Iuris Ciuilibus ideam quandam, & in omnibus sese offerentibus negotiis, velut quoddam penu semper ob oculos habeas. Primum igitur de hæreditatibus, quæ ab intestato deseruntur, sermonem instituiimus: cum enim circa huiusmodi successiones propter rupta, irrita, vel non confecta testamenta magnas odiosasq; lites passim exoriri videamus, ordinis suscepti rationem ita me seruare posse putauim, si ab eis exordium dicendi facerem. Ea enim tantum in cæteris liberis prosequi decreui, quæ hodie in iudiciis agitari & dubitari solent.

COMMENTARIORVM
VARIARVMQVE RESOLUTIONVM

IURIS CIVILIS

COMMVNIS, ET REGIT:
TOMVS SECVNDVS
DE CONTRACTIBVS

PROOEMIUM

AB SOLVTIS ijs, quæ pertinent ad vltimas testantiu voluntates, ordinis ratio postulat, vt ad secundam iuris Ciuilis partem, quam de Contractibus esse volumus, accingamur. Cuius tractatio eo mihi iucundior fuit, clariorq; luce, & compositioni ordine indigere visa est, quod apud omnes ferme gentes, & populos circa Contractus, molestas, odiosasq; passim lites exoriri videre. Potissima vero operæ dedi, quo facilior, & clarior nostra de Contractibus procederet oratio, vt quod multorum opinionibus esset inuolutum explicare, quod varietate obcuram, clarus redderem: quod multis Iurisperitorum responsis exuberans varietq; diffusum ordine tractarem: quod multorum hominum tumultuosis disputationibus, & molestis clamoribus obturpatam, seclarem: totam denique hanc materiam sic temperarem, vt etiam inuenes per inmensos, spinososq; Iuris Ciuilis campos spaciari nunc tandem summa cum voluptate & fructu, possint. Hac enim tempestate eo venit multorum, qui de Iure Ciuili scripserunt, cum temeritas tum impudentia: vt vere nunc demum dicere possimus, quod est apud Euripidem in Hippolito:

Νῦν δ' ἰαυρίθους ἀρκεύουσιν ἑὴν ἀνομιάν, ἢ πρὸς ἀνομιάν, ἢ πρὸς ἀνομιάν, ἢ πρὸς ἀνομιάν.

Adde etiam, quod huiusmodi indigesta scriptorum moles, passimq; Doctoru opinioniones, per varios anfractus & titulos disperse, studiosam legum inuetutem ab honesto instituto auertunt, atque etiam constanter in adyta Iurisprudentiæ ingressam in obscuras precipitant tenebras in contrarias sententias trahunt, in turbulencos errores conijciunt: deniq; in desperationem: plerumque adducunt. Nos igitur hanc totam de Contractibus tractationem quindecim Capitibus breuissimis & facilisimus absoluiimus: ita, vt quis titulum *ff. de verb. oblig.* tutus accedere, totamque eam materiam facilissima methodo intelligere possit Cum autem hominum causa (vt præclare docet Hermogenianus in *l. 2. ff. de stat. hom.*) Ius omne sit constitutum, primo de personis, quæ possunt contrahere, vel non: ac post de cæteris, his proximos atque coniunctos applicantes titulos, vt res patitur, dicemus.

CAPVT PRIMVM.

De Personis que possunt contrahere vel non.

SVMMA RIA.

1. Princeps an possit contrahere cum subditis.
2. An filius familias possit contrahere.
3. An seruus possit contrahere.

ISTA est subcillis, & quotidiana materia omnium contractuum, quam resoluere pono in *l. 1. ff. de verb. oblig. ac.* Pro cuius perfecta introductione, & declaratione, eam diuido in qua-

tuor partes, in quarum prima tractabo que persona possit contrahere vel non: quæ in quolibet actu, vel negotio in prius querendum est de persona, vt in *l. si quis amittit. ff. de testam.* In secunda, quæ sint genera contractuum. In tertia, quæ sint qualitates eorum. In quarta, quibus modis tollatur, & extinguatur contractus, virtus, & effectus eius. Quo ad primam igitur, dico, quod regulariter omnis persona potest contrahere, nisi lege reperitur prohi-

COMMENTARIORVM

VARIARVMQ. RESOLUTIONVM.

IURIS CIVILIS

COMMVNIS, ET REGII.

Tomus Tertius & vltimus.

De Delictis.

PROOEMIUM.

HACTENVS, quæ ad testamentorum contractuumque formam pertinent, satis superque tractasse mihi videor: hoc nunc reliquum est, ut ordinis suscepti memores, tertiam iuris Civilis partem, eamque meo iudicio potissimam, quam de delictis fecimus, aggrediamur. Cuius tractatio eo mihi dignior visa est, in qua omnes seruos intenderem, atque (quemadmodum in extremo actu Comici solent) maiori cum fructu, ac voluptate ad finem suum perducerem, quod hæc iustitiæ pars non solum inter nostros, verum etiam inter Barbaros, & cæteros, qui moribus reguntur, homines, tantam vim habeat, ut bonis præmia, contra vero malis supplicia proposita esse videamus. Honor enim, & supplicium, (ut dicebat Theophrastus) fidelissimi sunt rerum publicarum, omnisque humanæ societatis custodes, atque ob eam causam poenam ac beneficium Assyrios pro dijs coluisse solitos arbitror, quod malefactorum vindicta homines ad bene honesteque vitendum promptiores euadere, impenitentis vero spe mortalium animos criminibus inuitari cerneret. Effecit igitur cum diuturnus, atque improbus labor, quem iam à primis adolescentiæ annis iuri discendo insumpsimus, tum frequens & assidua in iudicijs exercitatio, ut confidentius, & ut spero, pari cum utilitate huic tractatum absoluerem: in quo, præter antiquas Iuriconsultorum contritiæque sententijs, quas composuimus, iuris vtriusque decisiones, quæ varie diffusæque circa crimina agitari solent, sic in vnum coegimus ac temperauimus, ut & veterum legum sanctionibus, & consuetudinis iure (suas enim quæque respublica variasque poenarum formas pro sapientum virorum arbitrio sibi constituit) vti possis. Primum igitur de delictis in genere, cæteras deinde applicantes criminum species, constitutaque illis iure supplicia dicemus.

CAPITULUM I.

De Delictorum varijs Genibus, ac Speciebus.

SUMMARIUM.

- 1. Publicum delictum dicitur omne delictum commissum in offensam Dei.
- 2. Blasphemi an possint accusari à quolibet de populo, & qua poena puniantur.
- 3. Tempus, quo quis debeat detineri in carcere pro poena delicti, an debeat esse continuum.

- 4. Publica delicta quæ dicuntur, & an in eu quilibet de populo possit accusare.
- 5. Accusatio cuiuslibet delicti, quo tempore duret.
- 6. Officium iudicis, quo index procedit in delictis, quo tempore duret.
- 7. Minor offensæ, an possit restitui aduersus lapsam tempore concessa ad accusandum.
- 8. Si post delictum commissum transeat magna tempus, an sit iusta causa poenæ minuendi.
- 9. Quæ dicantur publica delicta, & quæ dicantur priuata.
- 10. An index, possit ex officio procedere contra delinquentem in delictis priuatis.
- 11. Furti, & iniuriæ dicitur delicta priuata, & qua sit ratio.